

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

6 de Distinctione alia iudicii, ordinarii & extraordinarii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

13 ¶ Docuimus tibi, lib. de Arte iuris, c. 8. num. 4. & 5. iudicandi potestatem ab omni tempore & apud omnes gentes fuisse quocumque apud sacerdotes, & eos qui curam sacrorum gerebant. Sic iudicasse Aegyptiorum sacerdotes constat, & Alian. l. 14. c. 3. 4. Druidas apud Gallos, Inl. Caslib. 6. commentar. belli. Gall. apud Romanos pontifices, non solum de rebus iacris, sed etiam de rebus ad rempub. pertinentibus. Hali. lib. 2. Cic. pro domo sua. & de Harusp. resp. l. 2. §. deinde ex his legib. de origi. iur. Iudicantur & apud Hebræos in populo Dei sacerdotes, cap. vi. Heli. 1. Reg. 2. Samue. 1. Reg. 7. & Salu. 2. Paralipo. 19. Ezech. 4. 4. cum similib. Et in nouo Testamento haberi dignos qui iudicent de secularibus cum de Angelis etiam & de mudo iudicaturi sint, ex D. Pauli Epistola prioris ad Corinth. ca. 6. liquet. Nec repugnant Cæsares, qui sacerdotale iudicium teneant & defendunt, & priuilegia eius legibus stabiliant, Lomni innotuatiōe, Lomni. l. priuilegia, de sacro eccles. C. S. de eccles. sit. in auth. neque usurpari a iudicibus seu magistratibus, qui loco eorum præstant, potestatem ecclesiasticam suant.

14 ¶ Sunt tamen negotia & causae, quæ in vtroque foro agitari & iudicari possunt: vt si de usuris agatur, c. cum tu, de vsur. de raptoribus, seu spoliatorib. ecclesiarum, c. cum sit generale, de foro compe. & de similibus. In his dubitatur scio, num qui in vtroque foro possunt diiudicari, si in vtroque pœna uersa dampnentur, vtraque pœna plecti possit: an per eorum iudicium impediatur, & altera præiudicium faciat alteri. Et certe non le muruo impedire in aliquibus delictis, sed vtramque pœnam exsequendam placuit: vt in hypothesi ca. Statuimus, de maledic. apud Gregorium. Quo d. & in aliis locum habere dixerunt plerique. Sed Panormitanus rutijs, in ea. Statuimus, de maledic. distinguendum suadet, cum notatis ad cap. felicitis, de pœn. in 6.

De Diuisione iudiciorum, ratione Causarum, quæ deducuntur in iudicium. Cap. 5.

- 1 Iudiciorum quarta diuiso ex causis, quæ in iudicium deducuntur.
- 2 Iudicia distincta per tribunalia apud Athenienses.
- 3 Iudicia diuisio, in Civile & Criminale. Et quid vtrumque.
- 4 Accusatio civiliter criminis fieri potest.
- 5 Iudiciorum 5. diuisio, in iudicia vniuersalia, Generalia, & Singularia: & quæ sint illa, & seq. nu. 6. & 7.

¶ Varta t. iudiciorum diuisio, ex natura generalis negotiorum, quæ in iudicium deferuntur, colligitur. Qua ratione 8. species iudiciorum facit Aristot. 4. Politic. Vnam, quæ rationem respicit: alteram, de iniurijs, 3. politicæ, quæ ad statum ciuitatis pertinet. 4. est quæ magistratibus & priuatis hominibus constituebatur, quæ versatur circa crimina & pœnas. 5. de priuatis contractibus, habentibus magnitudinem. 6. & 7. de homicidijs sponte & fortuito factis. 8. de iudicijs peregrinorum. ¶ Demosthenes autem, iudicia & causas per tribunalium nomina certis negotijs designata, distribuit, Demosth. ora. con. Aristocratem. Itaque dicit iudicium Areopagicum, Areopagi videlicet, vbi de capitalibus ageretur. 2. iudicium ad Palladium, vbi de cædibus fortuitis. 3. iudicium ad Delphicum, vbi ageretur de nece, quam quis dicebat lege permittente perpetrasse. 4. ad Prytanæum, quo si lapis, vel lignum, vel ferrum, vel quippiam lapsum dampnum dedisset, de eo iudicium fiebat. 5. Ad Phreatæum, vbi iudicabatur qui ad necem fortuitam ab exilio rediens, nondum composito negotio cum cognatis cæsi, accusabatur de cæde.

¶ Omitto t. propemodum infinitas similes, quæ a negotijs & causis, & locis iudiciorum traduntur, & consingii possunt: diuisiones, vna tantum generali, quæ hæc omnia complectatur, contentus ergo vt dicam horum ratione, iudicia vel civilia, vel criminalia dici. Civile iudicium dicitur, vbi non agitur de criminibus, sed de negotijs pecuniarijs, & de cõtrouersijs quæ de rebus sunt. Sic in rubr. Quando civil. alio. crimin. præiudi. C. opponitur criminalis civili. Item civile iudicium in criminibus priuatis dicitur, si de illis quis experiatur civiliter, id est, si pro illis æstimationem tantum dampni dati reddi petat, neque ad vindictam reum deposcat publicam. Vt contra criminale dicitur, si pro vindicta publica criminis publici vel priuati, instituat accusatio, l. fin. de priu. del. P. l. fin. de furt. P. l. fin. C. de iniur. c. tua, & ibi gl. de procura. Proinde, si pro crimine priuato vel alio agatur: vt pœna, seu multa a iudicetur alicui ex litigantibus, erit iudicium civile: si autem vt a iudicetur fisco, criminale. glo. in l. 3. ad ver. centum aureorum, de sepul. viola. P. & ibi Bar. lo. de Plat. in l. 2. in vit. verb. de iis qui ex

publ. ratio. civil. lib. 10. C. siue agatur civiliter de crimine, siue criminaliter. In quo reprehendunt interpretes glossarium l. si qua per calumniam, in verbo, auri, de episc. & cler. quod sentit pœna fisco applicatam ita demum criminalem esse, si etiam sit criminaliter, non si actum civiliter: quod tamen aliter se habet, Bald. & las. in rubr. de iudi. C. vide lulum Cla. lib. 5. sent. iur. q. 1.

¶ Ceterum, t. qui petit reuicere testem vel accusatorem per exceptionem criminis oppositi, civiliter & non criminaliter videtur iudicium exsequi: quia ideo testes non puniuntur, sed reuicuntur, c. 2. §. si de ord. cog. ap. Greg. c. super his, & c. qualiter & quando, de accus. c. licet Heli. de simon. Quod & in accusatoribus recipiendum, proxim. c. iurib. Inter criminalia iudicia & civilia differentia plures constituntur, de quibus nos alibi tractauimus, sup. lib. 32. c. 2. 4. 2. 5. 2. 6. Et ideo eas consulto prætermittimus, ne repetitione membranas occupemus. ¶ Quinta t. iudiciorum diuisio quoque a natura petitionis instituitur: sit in iudicia vniuersalia, generalia, & singularia. Ad petitiones namque iudiciorum substantia, & eorum sententia referri debet, vt iudicium sit conforme libello, l. vt fundus, com. diuis. P. Vniuersalia itaque iudicium erit, quando vnius iuris petitione plures res peti censentur simul, et si nominatim singulæ non exprimantur. Vocat Vlpianus actiones de vniuersitate, P. l. in l. de rei vind. P. huiusmodi est petitio hereditatis, litem videndum, §. fin. & l. seq. de petitio. hered. P. quæ in iure consistit, l. 1. §. incorporales, de ver. diuis. in P. §. incorporales, de reb. corp. & incorp. & proinde plures res vnica petitione, quæ hereditatis sunt, vel ad hereditatem seu heredem pertinent, veniunt, l. si hereditatem petam, 4. & l. si quo tempore, 4. 4. de petit. hered. P. Eius quoque generis p. si hereditatis petitio, quia per eam tantum bonorum possessio consequitur, quantum superiori actione heres consequi potest, Cal. l. 2. de poss. hære. petit. P. Idiplum obtinet in fideicommissoria hereditatis petitione, quæ ei competit, qui suscipit ex Senatusconsulto Trebell. restitutam hereditatem, l. 1. de fideicom. hære. petit. ¶ Generale t. iudicium est, de petitione generis, quod est aliquorum quodammodo se habentium ad vnum aliquid, & ad se inuicem, collectio, Porph. lib. de quinq. voci. Huiusmodi est iudicium, negotiorum gestorum, tutelæ, pro socio, l. pro socio, pro soc. in P. cum similib. & similia. Sententia tamen lata super petitione generali, restringitur ope replicationis ad prosecuta tantum, vt non obstat ei, qui ex ea tantum petit singulæ, quominus quod non petit, quod de ea cõtinetur actione, petere possit: vt recte explicant in iudicio tutelæ Severus & Antoni. CC. l. licet, 2. de iudi. ¶ Singulare t. iudicium, de re singulati vel ex singulari contractu petit, sit: veluti in exemplo mandati, commodati, depositi apparet, d. l. pro socio, & in actione in rem, l. 1. de rei vindic. P.

De Distinctione alia iudicii Ordinarii, & Extraordinarii. Cap. 6.

- 1 Iudiciorum 6. diuisio, in ordinarium & extraordinarium.
- 2 Iurisdictionis ordinaria, & delegata quæ.
- 3 Extraordinarius & ordinarius Roma magistratus, & qui nulli num. 4.
- 5 Iudicia ordinaria & extraordinaria alio modo secundum rationem agendi nominata, quæ, & quæuis.
- 6 Civilia iudicia, & ordinaria & extraordinaria cur dici possunt.
- 7 Ordo iudiciorum in summa quomodo considerandus.
- 8 Ordo in quibus accurate non seruetur.
- 9 Criminalia iudicia, quæ ordinaria, quæue extraordinaria dicantur: & quæua.

¶ Extra diuisio iudiciorum, t. in ordinaria & extraordinaria est. Verum tamen hic obseruandum, varie ordinaria vel extraordinaria dici. Nam si habeamus rationem potestatis iudicantis, ordinarium iudicium est, quod a iudice ordinario fit. Extraordinarium, quod a delegato, c. quoniam contra, & ibi glo. de proba. Ordinarius iudex dicitur, vel ecclesiasticus, qui a summo pontifice, vel a principe si sit secularis, legitimum potestatem accipit, vt traditur in concilio Mileuitano, ca. a iudicibus, 2. q. 6. faciunt. sit. de offi. iudic. ordina. & de offi. & pot. iud. delegat. Vlpianus, in l. more maiorum, de iuris d. om. iud. P. ordinarium innuit esse, qui suo iure, nõ alieno beneficio habet iurisdictionem. Et Paulus, l. Paulus, l. quid, eod. qui principaliter, id est, non ratione alterius, a lege vel principe habet.

¶ Iurisdictionis ordinaria & iudicia, quæ sūt a iudice ordinario per principem, vt in suo territorio subditis sibi commissis ius d. ca.

non habent naturam, aut quæ ex locorum vel temporum peristatibus recipiant penam grauiorem vel leniorem, extraordinariū iudicium recipere dicuntur, l. i. §. tot. tit. de extraordi. crim. in P. l. aut facta. §. pen. §. fin. de pen. in P. l. de abige. in P. l. de cri. expil. hered. in P. l. 2. de crim. falsito. P. cum similib. Item leuia crimina & domesticca, sum marie & de plano deciduntur, l. leuia. de accus. P. l. nec quicquam, §. de plano. de offic. procons. P.

De Rebus quæ deducuntur in iudicium, & de Præcautione circa consultationem.

CAP. 7.

- 1 Iudiciorum materia, causæ seu negotia.
- 2 Litis a causâ quomodo differat.
- 3 Causidici quare dicti aduocati.
- 4 Causarum iudicialium species.
- 5 Litigantur quomodo sibi prospicere debeant.
- 6 Consultatio bona in quibus consistit.
- 7 Litigio male capto plura damna imminet.
- 8 Consultor quando tenetur de consilio dato. Et num. 12.
- 9 Consultationes litigantium in iudex non tenetur sequi iudicando.
- 10 Iuris prudentibus respondendi quando abrogata auctoritas.
- 11 Doctorum existente varia lectura & consilii sententia, quid potius sequendum.
- 12 Consultores qui consulendi.
- 13 Litis cessione in potentiores prohibita.
- 14 Patrocinia & clientele magnatum prohibita.
- 15 Clientela antiquorum ius, & quale. Et 17.
- 16 Clientela & hominum in feudis quid.
- 17 Actor antequam litiget, debet conuenire & monere reum.

Iudiciorum materia, circa quam versantur, negotia & controuersie sunt, dicimus causas. Nomen porro causæ hic non pertinet ad adiuantem, efficientem, aut efficiendi locum causam, de quibus Cicero in partitionibus oratoriis: sed ad definitum genus questionis, quod vocat Græci ὑπόθεσις, differentem agere infinito, quod illi vocant δῆλον. Dicunt & nostri casum, facti speciem. Et causam a casu, quod ita de ea contingat tractari, eorum, de verb. sig. Acceditque propius diuisi causarum Rhetorum in genus demonstratiuum, deliberatiuum, & iudiciale. Quorum postremum ad nostram tractationem pertinet: quod que habet in se petitionem & defensionem, Cic. 1. de inuent. §. 1. Rhetor. Aristot. in Rhetor. ad Alexan. Quare omnis res posita in disceptatione & controuersia, causa est. Cic. 2. de Orato. rei generaliter appellatione, iuxta l. rei appellatio, de verb. sig. P. Nomen ita causæ in iure sæpius usurpamus, ea quia in causis, de procurat. vt planum facit tituli, Si in commun. cad. causâ in integ. restit. fuer. postul. C. lib. 2. C. tit. 26. In quibus caus. milit. fori præscript. vii non poss. C. lib. 3. C. tit. 25. Vbi causis cal. vel dui. domus. homi. eius agatur, eod. lib. 3. tit. 1. 6. Vbi caus. sta. agi debeat. C. eod. lib. tit. 2. 2.

¶ Sunt quidam, qui subtili indagatione putant, litem a causâ abire, quod existimant litem de ciuilibus negotiis seu iudiciis dici, causam vero tantum de criminalibus: quod aliquando Iurifconsulti his adiectionibus vsi sunt, vt in l. 1. §. adhiberi, de testibus, P. l. causas vel lites, de transact. C. Vt & causam dicere in criminum reis tradunt, in l. 1. C. de calumniato. l. 2. de custo. reo. Alii putant litem nomen pro genere esse, causam vero speciem litem, gl. ff. §. Alberici. in d. l. causas vel lites, de transact. C. Ego tamen, si distinctione opus esset, arbitraretur potius genus esse causam, & litem causæ speciem: quia causa omnis, quæ in iudicium deducitur, litem non habet, quæ consistit in petitione & contestatione, tit. de lit. contest. C. Et ita recte criminalis quæstio, causa diceretur: contestatio ciuiliū quæstionum, causa contestata & lites. Et litem nomen extendetur ad actionem siue in rem siue in personam sit, litem nomen, de verborum significat. non autem ad accusationem. Sed verius est confundi sæpius hæc, & causas dici quæstiones ciuiles & criminales, l. quoniam liberis, C. de test. c. tua, de procurato. cum similib. paulo ante citatis. ¶ Inde t̄ & causidici, a causis, quia in foro lites agitant, aduocati, l. qui quis, C. de postulan. Et Martialis vocat, lib. 5. Epig. 34.

Carpere causidici fertur mea carmina, quis sit Nescio: scit t̄, vati tibi causidice.

Et rursum, idem lib. 14. Epig. 219.

Pauper causidicus nulos referentia nummos Carmina cum scribas, accipe cor quod habes.

¶ Ex quibus efficitur tot causarum species esse, quot sunt re-

rum in iudicium deducarum: vt publicæ, fiscales, priuatæ, i. i. o. bi causæ fiscales, C. Don. r. malæ, l. petitor. de liber. legat. lib. 34. P. tit. 3. criminales, ciuiles, meri, mixti imperii, iudiciorum, &c. Bart. in l. 1. de offi. eius cui mand. est iuris d. in P. §. in l. imperium, de iur. omn. iudic. in P.

¶ In omnibus autem, partes sunt litigantium, prospicere num recte proponantur, agantur, vel defendantur. In omnibus quippe, vt ait Cicero, i. officio. negatis, priusquam aggrediare, adhibenda est preparatio diligens: & ad eligenda ea quæ dubitationem adferunt, adhibere homines doctos debemus, vel etiam vsu peritos: & quid iis de vnoquoque officii genere placeat, exquirere. Et Aristoteles rerum humanarum omnium augustissimum dicit, consultationem vti, Aristot. in princ. Rhetor. ad Alex. Vt etiam Cæsares noluerint edictum a se editum promulgari, quin prius peritorum Senatorum calculis probaretur, l. humanum, C. de leg. b. Proinde cõsultanda erit causa, antequam deferatur in iudicium cum peritis in iure, num ius agendi vel defendendi sit: tum maxime quo magis dubia erit resolutio, & litigator imperitor, l. si aniam, C. de ingen. manum. lib. 7. C. tit. 14. l. Licinius, quib. ad lib. procla. non lic. P. c. ponderet, 50 d. ff. in. Et plane, inquit Caius, qui agit certus esse debet, cum sit in potestate eius quando velit experiri: & ante debet rem diligenter explorare, & tunc ad agendum procedere. Neque iustam prætere de possunt ignorantiam, etiam si in ius alterius succedant, l. qui in alterius, 43. §. fin. de regu. iur. Et Labeo, iuris ignorantiam non prodesse ita intelligendum putat, si ignorans Iurifconsulti copiam haberet, vel sua prudentia instructus sit, l. regula, §. sed facti, de iur. §. fac.igno. P. Velox iniquitas ad nocendum occasiones suggerit: imo autem virtus ante iudicat quæ incipiat, quid honestum, quid decorum sit, c. inter hæc hircum, in l. de peni. dist. 3. Dantur & iudiciæ post vocationem in ius, vocato, vt consulat peritos & amicos, num contendere debeat, & vt componat responsiones, c. de iudic. 3. q. 3. l. 1. de ede. P. Neq; morare reprehenditur eius, qui distulit, vt adhiberet amicos negotio, l. sciendum. 21. de iur. P.

Ituc est sapere, non quod ante pedes modo est Videre, sed etiam illa quæ futura sunt, Prospicere, Terent. in Adelphi. act. 3. Scæ. 3.

¶ Eucælia, t̄ id est, bona consultatio, est in consiliis prudentia. ¶ Consilium quomodo in presentibus rebus non recte habemus, Clem. Alex. lib. 2. Stromata. & de futuris quoque deliberatio, vt tradunt Demosthenes, 11. exordio protemio. & Polybius, lib. 1. nempe de his quæ in nostra sunt potestate ita, ne vel aliter faciamus. Nemo enim consuevit deliberare de necessario vel fortuito, & aliunde contingentibus, Aristot. 5. Ethico. c. 3. §. 5. & Rhetor. ad Alexand.

Quares in se neg. consilium neg. modum Habet vllum, consilio regere non potes, Terent. in Eunucho act. 1. Scæ. 1.

¶ In potestate litigantium est, litem quidem exordiri vel suscipere, re, vel nolle litigare, l. vni. vt nemo in iur. age. vel accu. cog. a. lib. 3. C. tit. 7. l. si de iur. pupil. C. At inquit Iustinianus, amib. quis semel. quo. & quan. iud. senten. prof. deb. C. §. omnem. de litig. in aui. ben. Qui semel actionem proposuit, siue cõuentione iudiciali, siue precibus principii oblati iudicij in infirmatus, & per eum aduersario cognitus, necesse habet vsque ad finem litem exercere: vel si desistat, in nimpune fecit in ciuilibus. Et multo magis in criminalibus, in quibus qui desistit, regulariter vel tanquam colludens aduersario, c. 1. §. 2. de collus. de reg. vel vt prauaricator, l. 1. §. 3. de prauari. in P. l. at. h. l. t. a. §. prauaricator, de iis qui not. inf. P. l. ad Sen. Turpill. P. l. prauaricator, de ver. sig. P. ple. dicitur: aut si vsque ad finem litem iniquam foueat, vt temerarius litigator sumtuū rationem aduersario refarcit, & sæpe cum multa victis, in cõsultæ actionis & perpetram initiatæ litem, & sui facti pœnitet, l. properandum §. fin. autem. de iud. C. l. eum quom. remere, eod. P. l. vni. de peti. & desist. lib. 10. C. Theo. tit. 13. Quibus obuiam itur a prudentibus, consultatione mature habita. Satiūque est in tempore occurrere, quam post vulneratam causam remedio querere, l. si in quib. cau. in me. resti. non est necesse. ¶ Ceterum t̄ prouide deliger. di sunt consultores, qui periti sunt, in ea re de qua deliberatur, Plato in Lache vel de fortitudine. Quia consilium in caput tantum consuler. tis, non eius qui consilium dat, vertitur. Et consilii non fraudulentum, nulla est obligatio, l. consilii, de regu. iur. c. nullus, ex consilio, eod. in 6. Quia cõsiliū non imponit necessitatem, c. quod precipitur, 1. q. 1. c. cum olim. de arbitr. vide titu. l. 2. §. de ser. corr. p. P. & quilibet explorare debet, an consilium sibi expediat, l. 2. §. fina. mand. P.